

Крајинак водич

КРОЗ БОЛОЊСКИ ПРОЦЕС И НОВИ СИСТЕМ СТУДИРАЊА

Крајњи водич

КРОЗ БОЛОЊСКИ ПРОЦЕС И НОВИ СИСТЕМ СТУДИРАЊА

Издавач: **Универзитет у Новом Саду**
Трг Доситеја Обрадовића 5
Нови Сад

Финансирано од стране Европске Комисије
у оквиру CARDS SCM Tempus Projekta C009B04
"Implementation of ECTS at Universities in Serbia"

Аутори: проф. др Радмила Маринковић - Недучин
проф. др Мирослав Планчак
Михајло Бабин
Хелена Хиршенбергер
Предраг Лажетић

Дизајн: Сава Маринковић
Лектор: Ивана Дрињовски

Нови Сад, септембар 2006.

Поштоване колегинице и колеге,

Уписом на Универзитет, започели сте важну етапу у свом животу. Покушаћемо да вам приближимо нови систем високог образовања у намери да вам помогнемо да брже и квалитетније од претходних генерација завршите своје студије.

Високо школство у Европи пролази кроз велике промене у које је укључено више од 5600 високошколских институција са око 16 милиона студената. Основни, почетни документ који је одредио циљеве трансформације широм Европе, зове се Болоњска декларација. Она заједно с документима насталим кроз процес реформе високог образовања у Европи чини Болоњски процес.

Болоњска декларација је потписана 1999. године од стране министара неколико европских земаља задужених за високо образовање. До данас, Болоњску декларацију потписало је 45 земаља Европе, међу којима је и наша. Болоњски процес има за циљ креирање јединственог европског система универзитетске наставе и истраживања до 2010. године, уз истовремено признавање и задржавање разноликости националних специфичности (култура, језик, традиција, итд). На тај начин се тежи стварању флексибилнијег и ефикаснијег система високог образовања Европе, који би био конкуритиван и на глобалном светском тржишту знања.

Најважнија конкретна опредељења (мере) у оквиру Болоњског процеса су:

- увођење Европског Система Преноса Бодова (ЕСПБ или на енглеском ECTS)
- усвајање нове структуре студија, коју чине 3 циклуса
- промовисање мобилности студената и наставника
- усвајање система упоредивих диплома.

Пре годину дана у Скупштини Републике Србије усвојен је нови Закон о високом образовању, који је усаглашен с принципима Болоњског процеса.

Овај Водич има за циљ да на почетку студија пружи студентима основне информације о Болоњском процесу као и о новом систему студирања на Универзитетима у Србији.

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ У ВЕЗИ СА БОЛОЊСКОМ ДЕКЛАРАЦИЈОМ

Европски систем преноса бодова (ЕСПБ) или на енглеском **European Credit Transfer System (ECTS)**, представља јединствен систем квантитативног вредновања уложеног рада студента у стицање знања, способности и вештина (исходи учења) предвиђених како студијским програмом, тако и сваким предметом у оквиру тог програма.

Бодови су врста заједничке „валуте“ у Европском систему високог образовања, при чему се она заснива на раду студента који је верификован испитом.

Основне карактеристике ЕСПБ система:

- студент у просеку ради 40 сати недељно
- укупно оптерећење студента састоји се од похађања предавања и вежби, консултација, припрема за наставу, семинарских радова, пројеката, дипломског – мастер рада и др.
- уведена је конвенција да 60 бодова представља квантитативну меру оптерећења просечног студента у једној академској години, односно 30 бодова у једном семестру
- један бод одговара 25-30 сати рада студента
- бодови се додељују свакој наставној компоненти студијског програма (предмет, модул, студијски програм, дипломски рад, дисертација итд.)
- студенту се бодови за поједини испит додељују тек након што је тај испит положио
- бодови нису оцене, нити их замењују.

ЕСПБ поспешује покретљивост/мобилност студената у Европском простору високог образовања уз могућност преноса и акумулације бодова стечених у различитим институцијама, олакшава признавање диплома међу земљама Европе и на тај начин промовише европску димензију високог школства. Бодови се не признају аутоматски, већ подразумевају потврђен квалитет и програма и институције која их додељује.

Овај систем омогућава сакупљање бодова током студија, све док се не стекне довољан број за одређено звање. Тај број бодова је предвиђен студијским програмом који сте уписали.

У нашем високошколском систему академска година траје од 1. октобра до 30. септембра наредне године и састављена је из два, временски уједначена, дела – семестра, која носе по 30 бодова. Година се може поделити и на три дела - триместре, али то још није уобичајена пракса на нашим Универзитетима.

Број предмета које студент слуша у једном семестру варира и зависи од студијских програма и факултета. Поједини предмети носе различит број бодова у зависности од обавеза које студент треба да испуни да би их положио, тачније од оптерећења студента израженог у временским јединицама које утроши да би испунио све испитне обавезе. Мањи број бодова не значи да је неки предмет мање важан, него само да изискује мање времена за потпуно стицање исхода учења. С друге стране, број бодова није директно зависан од броја часова предавања и вежби.

У табели је дат пример доделе ЕСПБ бодова појединим предметима у једном семестру.

Предмет	Број часова предавања и вежби	Број бодова
Предмет 1	4 + 2	7
Предмет 2	2 + 4	5
Предмет 3	3 + 2	8
Предмет 4	2 + 2	6
Предмет 5	2 + 0	4

укупно: 30

Бодови се додељују поједином предмету након детаљне анализе укупног времена потребног за успешно савладавање градива и полагање испита.

Исходи учења представљају компетенције, вештине и/или ставове које студент стиче током одређеног периода учења. Исходи учења се не односе на садржај или методологију наставе, већ на оно што се очекује да студент стекне или развије током учења. Исходи учења се дефинишу за цео студијски програм и за појединачни предмет. Сматра се да је студент који је положио испит, без обзира на то коју је оцену добио, стекао дефинисане компетенције, односно исходе учења и „зарадио“ предвиђене бодове.

Додатак дипломи (Diploma Supplement)

По завршетку студија студенти, поред дипломе, добијају и званичан документ који се зове Додатак дипломи (на енглеском Diploma Supplement). Овај документ садржи стандардизован опис природе, нивоа, садржаја и статуса студија које је студент успешно завршио. У њему су наведени детаљи студијског програма и постигнуте оцене. У додатку дипломе би, поред свих испита које је студент положио, броја ЕСПБ бодова за сваки предмет и добијене оцене, могла да буду наведена и имена професора, као и ваннаставне активности студента током студија: чланство у студентским организацијама, спортске и културне активности, похађање курсева и семинара које организује факултет, знање страних језика и др. Диплома и Додатак дипломи издају се за сва 3 циклуса студија и то на српском и енглеском језику. Додатак дипломи је изузетно важан документ и с аспекта мобилности студената, као и приликом будућег запошљавања, јер поред звања наведеног у дипломи, даје и преглед садржаја савладаног студијског програма.

Врсте и циклуси студија

У нашој земљи постоје две врсте студија:

- **Академске студије** које имају за циљ да оспособе студенте за развој и примену научних, стручних и уметничких достигнућа. Оне су више теоретске и изводе се на Универзитету; и
- **Струковне студије** које имају за циљ да оспособе студенте за примену знања и вештина потребних за укључивање у радни процес. Оне су више везане за решавање практичних проблема, а изводе се у некадашњим вишим школама (данашње високе школе струковних студија), али се могу изводити и на универзитету.

Према нашем Закону о високом образовању, који је усклађен са Болоњском декларацијом, на академским студијама постоје 3 циклуса:

- **Основне академске студије** - имају између 180 и 240 ЕСПБ бодова, односно трају од 3 до 4 академске године. Лице које заврши овај циклус студија добија звање које се стиче првим степеном академских студија из одговарајуће области. Енглески назив за звање стечено на крају овог циклуса студија је „Bachelor“.
- **Дипломске академске студије** трају заједно с претходно завршеним основним студијама најмање 5 година односно имају збир од 300 ЕСПБ бодова. На крају студент добија назив дипломирани (*назив одговарајуће струке*) - мастер. **Специјалистичке студије** спадају, такође, у други циклус студија и трају најмање 1 годину (60 ЕСПБ), уз услов да су претходно завршене дипломске академске студије. Лице које заврши ове студије стиче стручни назив специјалиста, с назнаком звања другог степена из одговарајуће области.
- **Докторске академске студије** трају најмање 3 године и имају најмање 180 ЕСПБ бодова, уз услов да су претходно завршене дипломске студије-мастер. Лице које заврши овај циклус студија добија назив доктор наука односно доктор уметности, с назнаком области.

Академске студије - називи звања / University studies - Academic titles

На слици је дат графички приказ појединих циклуса студија.

Након завршетка првог нивоа студија (3-4 године) студент стиче прво академско звање („Bachelor“ - BSc), које му омогућава да се запосли на тржишту рада или да настави дипломске студије. Наставак студија могућ је и након одређеног времена проведеног у пракси.

Стицањем звања дипломирани (*назив одговарајуће струке*) - мастер након 5 година, односно 300 ЕСПБ, пружа се могућност запослења на тржишту рада или, под одређеним условима, наставка студија на специјалистичким или докторским студијама.

Мобилност и Болоњски процес

Један од основних циљева Болоњског процеса је омогућавање и подстицање мобилности студената и наставног особља унутар Европског простора високог образовања. Може се рећи да већина мера које Болоњски процес уводи, као што су ЕСПБ, нова структура студија, додатак дипломи итд, има за циљ омогућавање лакше и сигурније мобилности студената, наставног особља и истраживача унутар европског простора високог образовања.

Мобилност подразумева међууниверзитетску покретљивост студената, наставног особља и истраживача како у земљи, тако и у иностранству без обзира на то да ли се ради само о једном делу студија (семестар, академска година) или о наставку целокупних студија.

Мобилност студената је један од приоритета Европске уније у области образовне политике и то се најбоље очитава кроз финансијска средства инвестирана у програме мобилности као што су Erasmus, Erasmus Mundus и други, за које се надамо да ће и наши студенти од следеће године моћи у потпуности да користе.

ЈОШ НЕКЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О СТУДИРАЊУ НА УНИВЕРЗИТЕТИМА У СРБИЈИ

Испит

Испит се полаже усмено и/или писмено, односно практично, што је најчешће пракса на уметничким и медицинским факултетима. Испитни рокови према Закону о високом образовању су следећи: јануарски, априлски, јунски, септембарски и октобарски.

Студент непосредно након завршетка предиспитних обавеза, предвиђених за сваки предмет посебно, полаже испит. Према новом систему студија, студент има право да полаже испит највише три пута, а уколико ни тада не успе да га положи, мораће поново да похађа тај предмет и понови све предиспитне обавезе.

Оцене на испиту се крећу од 5 до 10, при чему 5 није пролазна оцена, а 10 је највиша оцена. Оцена студента формира се током укупног рада на предмету, у току целог семестра.

Закон о високом образовању обавезује наставнике да континуирано прате рад студента током семестра. Ако се сваки предмет вреднује са 100 поена, најмањи обим предиспитних обавеза које се могу испунити током семестра је 30, а највише 70 поена. Наравно, поени се стичу само уколико се, на начин који је предвиђен програмом, успешно испуне предиспитне обавезе.

У укупан број од 100 поена улазе поени за: активност и рад на предавањима и вежбама, семинарски радови, самостални радови, практични и рад на терену, колоквијуми и испит. Колико конкретно свака од наведених активности носи поена, наставник би требало да презентује студентима на почетку похађања предмета.

Студент својим предиспитним обавезама и полагањем самог испита може остварити максимално 100 поена. Статутом факултета и студијским програмом одређује се начин оцењивања, који зависи од броја стечених поена. Уколико је студент положио предмет, без обзира на то коју је оцену добио, он је прикупио тачно онолико ЕСПБ бодова колико је за тај предмет предвиђено, што се види на примеру у табели.

Име и презиме студента	Укупно освојени поени	Оцена	Број ЕСПБ бодова
Студент 1	67	7	6
Студент 2	76	8	6
Студент 3	87	9	6
Студент 4	95	10	6

У табели је дат пример односа освојених поена, оцене и ЕСПБ бодова

Обавезни и изборни предмети

У сваком студијском програму одређени су обавезни предмети, које студент мора савладати током студија. Поред тога, нарочито на вишим годинама студија, сваки студијски програм предвиђа и изборне предмете које ће студент изабрати у зависности од сопствених интересовања. Оно што је важно јесте то да укупан број бодова обавезних и изборних предмета износи 30 бодова у једном семестру односно 60 за целу академску годину.

Финансирање студија

У новом систему студија предвиђено је да се одређен број студената финансира из буџета, а да преостали број сам финансира своје студије. Студенти који су студије уписали о терету буџета, у току године морају се одредити за онолико предмета колико је потребно да се оствари најмање 60 ЕСПБ бодова. Уколико студент који се школује о терету буџета у току школске године прикупи најмање 60 ЕСПБ бодова он задржава свој статус за наредну школску годину. Уколико студент не успе да током академске године прикупи 60 бодова, наредну годину уписује са статусом студента који сам финансира своје студије.

Студент који сам финансира студије опредељује се за предмете који у збиру имају најмање 37 ЕСПБ бодова, при чему горња граница није одређена. Постоји могућност да, уколико самофинансирајући студент прикупи најмање 60 ЕСПБ бодова током једне школске године, наредну годину студира о терету буџета. Ово право студент може остварити уколико у оквиру предвиђеног броја студената које финансира држава постоје слободна места. Рангирање се врши на основу укупног успеха студента, а правила се утврђују статутом универзитета и факултета. За разлику од претходног система, у новом систему финансирање зависи од континуираног рада и оствареног успеха.

Школарина

Статут универзитета и факултета прописује мерила за утврђивање висине школарине. Школарина обухвата трошкове студија и редовне услуге које факултет пружа студенту у току једне школске године. У зависности од броја бодова које самофинансирајући студент одабере, а минимум је 37 бодова, утврђује се износ школарине коју треба платити. Пуна школарина је предвиђена за 60 бодова.

Права и обавезе студената

Најважнија права студената која су утврђена Законом о високом образовању су право на:

- упис, квалитетно школовање и објективно оцењивање
- благовремено и тачно информисање о свим питањима која се односе на студије
- активно учествовање у доношењу одлука
- различитост и заштиту од дискриминације
- самоорганизовање и изражавање сопственог мишљења
- повластице које су студенту загарантоване његовим статусом
- подједнако квалитетне услове студија за све студенте
- образовање на језицима националних мањина
- то да бира и да буде биран у студентски парламент и друге органе универзитета и факултета.

Студент има право на жалбу у складу са статутом универзитета и факултета уколико се прекши неко од права студената.

Обавезе студената:

- испуњавање наставних и предиспитних обавеза
- поштовање општих аката факултета
- поштовање права запослених и других студента на факултету
- учествовање у доношењу одлука.

Приговор — студент има право на приговор уколико није задовољан добијеном оценом и сматра да испит није обављен у складу са Законом и општим актима факултета. За подношење приговора постоји рок од 36 сати. Надлежни орган факултета мора у року од 24 сата да размотри приговор и донесе одлуку. Уколико се приговор прихвати студент може поново полагати испит у року од 3 дана.

Мировање права и обавеза — студент има право на мировање студентских права и обавеза искључиво на лични захтев и то у случају теже болести, упућивања на стручну праксу у трајању од најмање 6 месеци, одслужења и дослужења војног рока, приговора савести, неге детета до годину дана, одржавања трудноће и у другим случајевима предвиђеним статутом универзитета и факултета.

Дисциплинска одговорност - статут универзитета и факултета прописује које су то лакше и теже повреде обавеза студената, који ће дисциплински органи поступати у вези са тим, као и сам начин вођења дисциплинског поступка против студента. Уколико студент изврши тежу повреду обавеза, као најтежа казнена мера може се изрећи искључење са студија.

Студенти као партнери у процесу високог образовања

Нови Закон о високом образовању даје студенту улогу равноправног партнера у систему високог образовања, што представља један од највећих резултата учешћа студената у реформи високог образовања. Новим Законом почиње да се реализује потреба да се студенти укључе у управљање и одлучивање на факултету и универзитету (посебно у вези са питањима која су од значаја за студенте и квалитет наставе). Ново окружење је много боље за квалитетније студирање.

Учешће студената у раду универзитета и факултета

Студенти као партнери у процесу високог образовања треба да се укључе у процес доношења одлука, унапређења студија и квалитета студија. Студенти имају право да бирају и буду бирани за члана студентског парламента факултета и универзитета. Сваки редован студент без обзира на циклус студија има право да се кандидује за члана студентског парламента, као и да бира своје представнике у студентски парламент факултета и универзитета.

Студентски парламент је према Закону о високом образовању орган факултета и универзитета и највиши је облик студентског представљања. Студентски парламенти ће бирати све студентске представнике у органима факултета и универзитета. Студентски парламент бира до 20% чланова наставно-научног већа из реда студената, 20% чланова свих тела које спроводе реформу наставног процеса и 1/6 чланова савета факултета и универзитета.

Ради унапређења студија и других пратећих садржаја за студенте, пожељно је да што више студената учествује у различитим студентским активностима, као и на изборима за студентски парламент.

Србија и програми за мобилност студената

Тренутни статус Србије у процесу европских интеграција не омогућава студентима из Србије да користе Erasmus програм за размену студената. Међутим, програм Erasmus Mundus као и многе друге програме стипендирања и подршке студијама у иностранству, које финансирају поједине европске земље, студенти из Србије могу да користе. На сајту Универзитета у Новом Саду (www.ns.ac.rs) поред електронског издања ове брошуре налази се и кратак преглед интернет претраживача који вам дају више информација о овим могућностима.

Надамо се да смо овим материјалом успели да вам објаснимо структуру и суштину новог начина студирања, који је базиран на принципима Болоњске декларације и Закону о високом образовању Републике Србије. Закон предвиђа да се систем студија у потпуности усклади са новим законским одредбама најкасније до септембра 2007. године, али је већина факултета и универзитета то већ учинила. Препоручујемо вам да се упознате са садржином Статута и других општих аката вашег универзитета и факултета, како бисте били у могућности да исправно користите своја права и коректно извршавате ваше обавезе.

Желимо вам пуно успеха у студирању!

Али, то не значи да не треба да користите и све предности студентског живота, као и то да током студија стичете не само знања из своје најуже области, него и пуно других, која ће вам помоћи да имате сопствени став и преузмете активну улогу у својој околини.

Финансирано од стране Европске Комисије у оквиру CARDS SCM
Tempus Пројекта C009B04 *"Implementation of ECTS at Universities in Serbia"*

